

Min barndoms gröna dal var en löväng i Slättås i Larvs socken i Västergötland. För femtio år sedan tillbragde jag sommarferierna hos »Jonasfabro», och han ägde en gård med tillhörande skogs- och hagmarker, som användes till grässlåtter och kreatursbetning och som av ägaren sköttes just på det sätt, som hans föregångare skött den i hundratals år. Då visste jag icke, att det hette löväng och att den måste vårdas på ett alldeles särskilt sätt för att år efter år ge sin gård till hushållet. Det var först senare genom professor Sernander jag fick lära mig detta.

Ett paradiset var det för en naturintresserad skolpojke, som intet högre önskade än att samla växter, fånga fjärilar och andra småkryp eller studera fåglar och fågelbon. Paradiset är borta. Det finns icke plats i en modern lantushållning för en löväng. De granna ekarna, de skyhöga granarna och de omfångsrika tallarna ha förvandlats i pengar. Ägaren, som köpt gården efter min farbror, blev smått förmögen, samhället fick kanske en penning i extra skatt, men socknen vart en vacker trakt fattigare.

Så har det gått överallt här i världen, och i de flesta fall är det inget att säga om, ty människan behöver bröd för att leva. Men icke av bröd allena lever människan, utan av mycket, mycket annat. Till detta annat hör naturen omkring oss och inte minst den ursprungliga naturen.

Just på det området har människan syndat i alla tider och i alla länder. Förödelsen har följt jämna steg med teknisk och ekonomisk utveckling. Vi ha kommit till en punkt, som hos mången även icke naturvetare eller naturälskare ingivit stora farhågor. Det börjar synas i tidningarna. Det ropas på en folkrörelse för att rädda det som räddas kan. Nu är särskilt vattnet på tapeten. Ingenting tycks bli gjort, och medan tidningarna och naturvännerna sjunga sina klagovisor, styr och ställer myndigheter så, att det ena skönhetsvärdet efter det andra går förlorat. Man skyller alltid på ekonomiska fördelar eller på utvecklingen. Man skrattar om icke öppet numera så dock i smyg åt dessa »enfaldiga» människor, som vill bevara just den skogsbacken, den stranden, den ängen eller just den sjön, när det finns så många andra att bevara. Så förvanskas naturen, och allt blir modernt kulturlandskap, som inte förmår fylla människans behov av vederkvickelse och glädje. Ändock är glädje just något av detta »annat», som människan lever av. Icke den glädje, som nöjesindustrin bjuder på, utan en glädje, som t. ex. ett stycke natur eller en väl uppbyggd park kan ge. Park kan dock aldrig ersätta naturen, den är och förblir i detta fall ett surrogat.

I tätbyggda samhällen slösas det ofta alldeles särskilt på naturens skönhetsvärden. Man tycks icke ha öga för de tillgångar, som finns, utan man vill helst nyskapa, även om det nya blir sämre.

Vi kan tänka på vattentillgångarna i och vid en stad. En vik skjuter in i staden. Nog skall den fyllas för att ge plats för byggnader eller kanske en park. En älv banar sig fram mot samhället. Den blir kloakledning. Det finns kanske en naturlig park med alar och björkar, som speglar sig i älvens vatten och som ger hem och skydd åt en mängd fåglar. Naturligtvis måste det partiet skövlas, ty eljest flyttar industrin till en annan stad, som har mera förstående styresmän.

Kristinehamn har varit i ett enastående gott läge. Mot dess centrum letar sig tre stycken visserligen små men dock älskade fram. Dem skulle man kunna utnyttja genom att reservera marken omkring dem till parker, men icke parker i dess vanliga betydelse med klippta gräsmattor och sommarplanterade blomsterrabatter. Det skulle bli för dyrt. Lövängen, denna underbara produkt av natur och kultur, borde bli förebilden. Parker med promenadvägar utan bilar och motorcyklar. Skogspartier, trädgrupper och gläntor, blomsterängar och här och var perenna, odlade växter. Här skulle hela Sveriges växtvärld kunna återfinnas, åtminstone vad träd och buskar beträffar. Onaturligt, säger kanske någon, inte alls, påstår jag. Kristinehamn ligger i klimatskt och topografiskt hänseende just på gränsen mellan norra och södra Sverige och kan därför ha rättighet att hysa växter från båda hållen. En dylik djurvärld har vi redan, särskilt när det gäller fåglar.

En sådan park behöver naturligtvis icke anläggas på en gång över hela området, inte heller behöver den vara lika bred överallt. Kanske några meter på vissa platser, hundra på andra, men den borde vara något så när sammanhängande. En promenad utefter älven från Järsberg fram till staden, därifrån till Kvarndammen eller till koloniområdet bortom Volanitfabriken i en ständigt omväxlande löväng vore något storartat, som inte många städer kunde visa upp maken till.

En dylik park skulle icke behöva så dyrbar vård, som de parker, som anläggas inne i staden, fordra. Ingen gräsklippningsmaskin! En lie en gång på sommaren. Inga krattor av vanlig typ, utan rivor av trä för att samla ihop det avslagna gräset. Höstlövet skall skydda markens växter till rot och frö och sedan bli gödsel. Naturligtvis måste man plantera in en mängd växter, som inte finns nu i trakten, och naturligtvis måste man sätta träd och buskar, men inte i rader och utstuderade mönster. Enstaka och i grupper, ibland riktiga snår av buskar t. ex. nypon. Naturen är förresten en god läromästare. Där det finns en plats, där planterar naturen en växt, och just den växt, som finns till hands och trivs den så får den hemortsrätt där. Men man får ej heller glömma att detta har människan skapat efter naturens mönster, och därför får människan lov att hålla sin skapelse vid liv. Det har bönderna kunnat i årtusenden, ehuru de förgätit det nu.

Det finns också andra platser att ta vara på. Varhelst det finns en dæld, där inbjuder naturen människan att skapa en oas om också mitt i den stenöken, som kallas stad.

De naturliga lekplatserna är likaså något att bevara. Medan jag har bott i denna stad, har jag sett, huru barnen fördrivits från den ena fina kalkbacken efter den andra. Det har blivit gator och byggnader. Dessa naturliga backar kan aldrig ersättas, även om man upplåter den ena leråken efter den andra, klipper gräset och flyttar dit all världens finaste leksaker med eller utan tant. Barnen får bara gatan att leka på, och där »får» de icke leka.

För vår hälsas skull, för våra barns skull och för vår framtids skull behöver vi naturen till och med mitt inne i storstaden. Småstaden blir snart storstad, och då är det för sent att tänka på den saken.